

Varga József – Vágyi Ferenc

Az adóadminisztráció szerepe az adóhatékonyságban

Az adórendszer hatékonysága a nemzetközi és hazai adózási szakirodalom állandóan visszatérő kérdésköre. Ez a hatékonyság az elért adóbevétel és a társadalmi költség egyenlege alapján ítélt meg. A szerzők cikkükben a társadalmi költség alakulását, azon belül is az egyik elemét, az adóadminisztráció költségeit vizsgálják.

BEVEZETÉS

A szakirodalom döntően az adóbevételek nagyságával, annak GDP-arányos mértékével (Balog (2014), Mosberger (2017)), az adószervezet (Matolcsy (2014), Csomós – P. Kiss (2014), György-Veress (2016)), a fizetendő adó és a tényleges adófizetés közötti adórés nagyságával (Logue és Vettori (2010))¹ foglalkozik. A szakirodalom másik része az adózási hatások történelmi keretben ágyazásáról értekezik (Lentner (2015))².

„A társadalmi költség három részre bontható: az adóigazgatás költségére, a megfelelés (adminisztrációs többlet teher, szabályok követése) költségére, és arra a többletthez, amit az adóknak a gazdasági viselkedést torzító hatása okoz.” (Csomós – P. Kiss (2014))

Az adóadminisztrációs terhek megítéléséhez hasznos támpontot nyújt a hazai gazdaság-politika egyik fontos területének, az állami beavatkozás mértékének az áttekintése.

A GDP-arányos államháztartási bevételek országonkénti összehasonlításából látható, hogy hazánk a GDP-arányos 48,5%-ával a magasabb terhelésű országok közé tartozik, és csak Franciaország (53,5%), Dánia (53,9%), Finnország (54,9 %) és

Év	Centralizációs arány % (kormányzati szektor bevétele/GDP)	Újraelosztási arány % (kormányzati szektor kiadása/GDP)	Centralizációs arány –újraelosztási arány
2006	42,3	51,7	-9,4
2007	45,0	50,1	-5,1
2008	45,1	48,8	-3,7
2009	46,1	50,7	-4,6
2010	45,0	49,6	-4,6
2011	44,3	49,7	-5,4
2012	46,3	48,6	-2,3
2013	47,0	49,6	-2,6
2014	47,5	49,8	-2,3
2015	48,7	50,7	-2,0

2. számú ábra: A hazai kormányzati szektor centralizációs és újraelosztási arányai

eredmény szemléletben a GDP %-ában

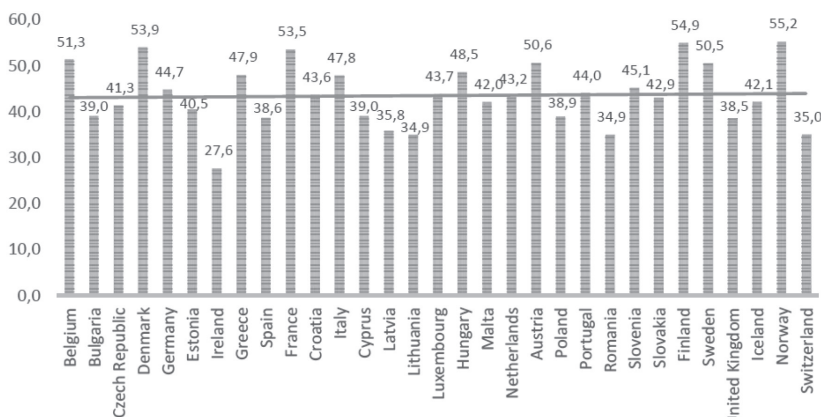
Forrás: saját szerkesztésű ábra az Eurostat adatai alapján

Norvégia (55,2%) rendelkezik nálunk magasabb értékekkel, de ezen országok nemzeti jövedelme messze megelőzi a miénkét (lásd **1. számú ábra**).

Ugyanakkor a környező országok mindegyikében alacsonyabb a GDP-arányos államháztartási bevétel: a Cseh Köztársaságban 41,3%, Horvátországban 43,6%, Lengyelországban 38,9%, Szlovákiában 42,9% és Szlovéniában 45,1%, amely a magas gazdasági növekedési rátának és az alacsonyabb állami beavatkozás mértékének köszönhető. Különösen a lengyel példa tűnik követendőnek a 40% alatti államháztartási bevételi arányával.

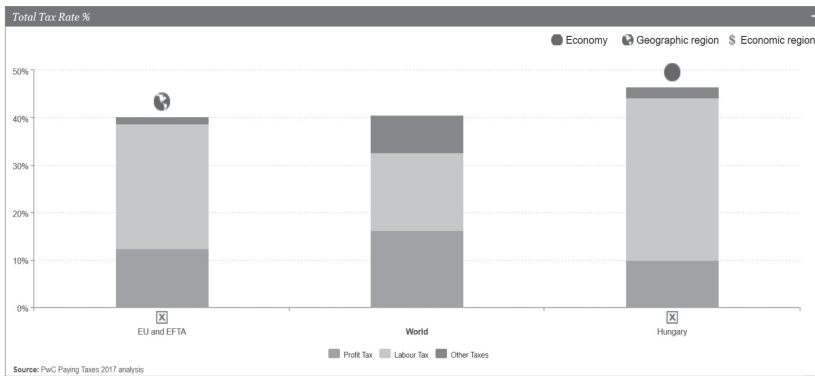
Az állami beavatkozás mértékéről átfogóbb képet kapunk, ha a kormányzati szektor GDP-arányos kiadásaival mért újraelosztási arányt is figyelembe vesszük, illetve a bevételi és kiadási oldal különbségét definiáljuk (lásd **2. számú ábra**).

Az elmúlt évtizedben a bevételi centralizáció növekedése és a kiadási oldal csökkenése figyelhető meg. 2006-tól megkezdődött az egyéni adó- és járulérendszer kialakítása a korábbi

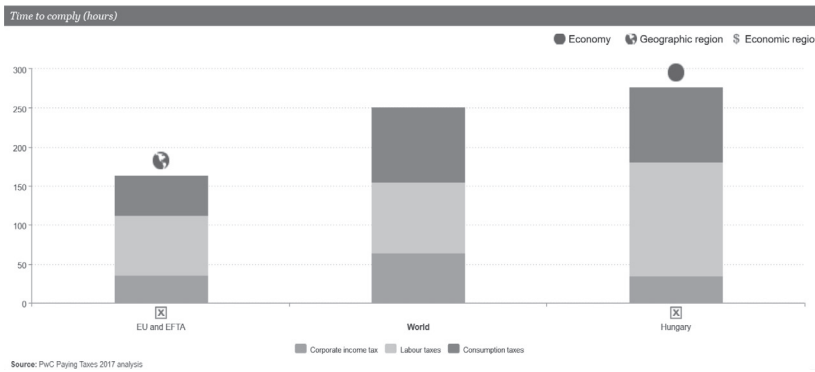

1. számú ábra: Államháztartási bevételek a GDP százalékában (2015)

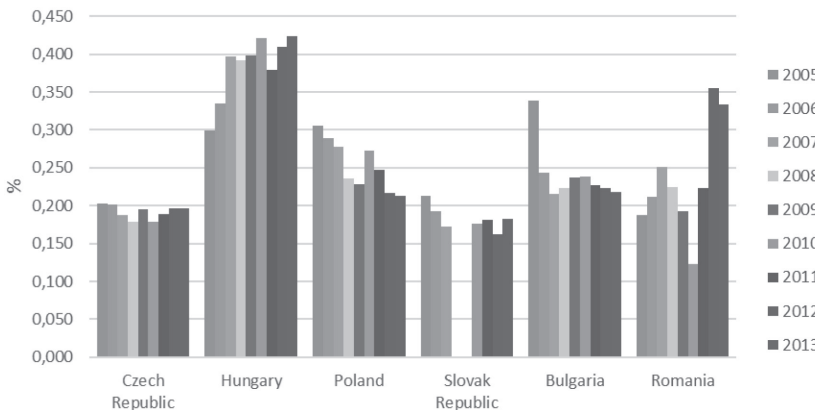
Forrás: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en

3. számú ábra: Adószintek a világ, EU és EFTA és Magyarország esetében
 Forrás: saját szerkesztésű ábra

4. számú ábra: Adóbevallás elkészítésének munkaideje
 Forrás: saját szerkesztésű ábra

5. számú ábra: Adóadminisztrációs költségek egyes közép-európai országokban

Forrás: saját szerkesztésű ábra a <http://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/database> 5.5. táblázat adatai alapján

összevont bevételek helyett. 2007-től a magánszemélyek adatairól, foglalkoztatotti jogviszonyuk változásairól már az adóhivatalnak kellett bejelentést tenni, s ezzel 70%-kal növekedett az adóhivatal által feldolgozandó bevételek mennyisége. 2007 volt a tetőpontja a vagyonosodási vizsgálatoknak is, amikor is az adóhivatal több mint 10 ezer ilyen típusú vizsgálatot folytatott le. Az integrációk, átszervezések és a megnövekedett feladatok miatt ebben az időszakban jelentősen megnőtt az APEH/NAV foglalkoztatotti állománya is. 2010-től jelentkezett az az újfajta állami gondolkodás, hogy a stratégiaileg fontos közüzemi és más cégeket állami felügyelet alá, vagy állami tulajdonba kell ismét venni. Az állami alkalmazottak létszáma is meredeken ívelt felfelé:

2006-os 600 000 főről, 2012-re 716 000 főre, 2016-ban pedig már 873 000 főre (STADAT, 2017). Mindezek jelentősen hozzájárultak a hazai kormányzati szektor centralizációjának növekedéséhez.

A magyarországi vállalkozások adóterhei nemzetközi összehasonlításban is magasak. A mi 46,5%-unkkal szemben a világátlag 2017-ben 40,6%, az EU és EFTA-tagországok szintje 40,3% (PwC 2017). A 3. számú ábra adatait elemezve egy különösen szembetűnő összefüggésre bukkanhatunk. Míg a világátlagban a profitadó és a munkát terhelő adók 16,3%-ot tesznek ki, addig Magyarországon a profitadó lényegesen alacsonyabb, 9,9%, a munkát terhelő adók mértéke viszont a világátlag több mint kétszerese, 34,3%, mely utóbbinak a csökkentése a gazdaság kifehéritése és a versenyképesség emelése érdekében is indokolt lenne. (Lásd Csomós – P. Kiss (2014), Balog (2014)).

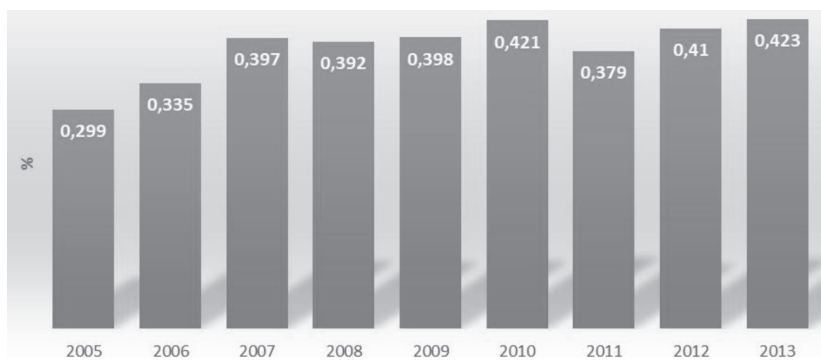
Látványos különbség figyelhető meg az adózásra fordított időtartam nagysága tekintetében is (lásd 4. számú ábra). Az adóterhek megfizetésével töltött idő világátlagban 2017-ben 254 óra, az EU és EFTA-országok esetében 164 óra, míg Magyarországon 277 óra (PwC 2017). Magyarországon a munkát terhelő adót érintő időfelhasználás majdnem ugyanakkora (146 óra), mint az EU és EFTA esetében az összes időfelhasználás (164 óra).

2006-ban bevezetett egyéni adó- és járulérendszernek köszönhetően a munkáltatók és kifizetők egységes, személyre lebontott adatok feltüntetésével teljesítik bevallási kötelezettségeiket mind az adó-, mind pedig a járulékbemlások tekintetében. 2007-től be kell jelenteni az adóhivatalnak a magánszemélyek foglalkoztatotti jogviszonyának változását (alkalmazotti bejelentés, munkaviszony megszűnés, szüneteltetés), amelyekhez új formanyomtatványokat és bevallást kitöltő programokat fejlesztettek. 2006-ban 288 féle, míg 2011-ben már 30%-kal több bevallás kitöltő program volt elérhető az adóhivatal honlapján (Bulletin, 2006, Bulletin, 2011).

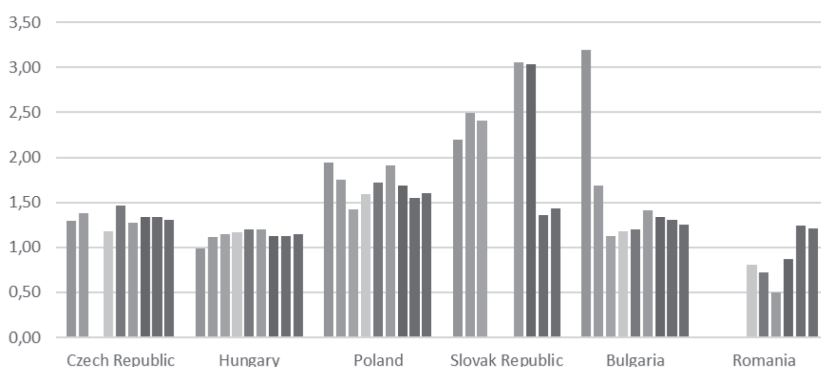
Az 5. számú ábrán jól látható, hogy hazánk a GDP arányában mért adóadminisztrációs költségei jóval magasabbak (közel kétszerese), mint az adóverseny szempontjából fontos közép-európai országban.

A 6. számú ábra bemutatja, hogy az adóadminisztrációs költségek 2007-re meredeken nőttek, majd némi ingadozással a GDP 0,4%-os szint közelében maradtak.

Ha az adóadminisztrációs költségeket a nettó adóbevételekhez viszonyítjuk (lásd 7. számú ábra), akkor láthatjuk, hogy Csehországot kilenc éven át az 1,3%-os szint jellemezte. Lengyelország esetében jelentős csökkenés következett be. Romániában a kezdeti kedvező adatok és csökkenő tendencia után jelentősen emelkedett, míg Bulgáriában a kezdeti nagyon magas szintről

6. számú ábra: Adóadminisztrációs költségek alakulása 2005-2013. között Magyarországon a GDP %-ában
 Forrás: saját szerkesztésű ábra

7. számú ábra: Egyes országok adóadminisztrációs költségei a nettó árbevétel %-ában
 Forrás: saját szerkesztésű ábra

jelentősen csökkent az arány. Magyarországon ugyanaz a tendencia látszik, mint a GDP-hez viszonyított mutató esetében, azaz 2006 és 2007 vonatkozásában megfigyelhető egy jelentősebb emelkedés, de 2013-ra újra visszatér az 1,13%-os szintre. Ezzel Magyarország adatai ebben az összehasonításban a legkedvezőbbek a régióban.

LÁBJEGYZET

¹ Logue és Vettori (2010) tanulmányukban az USA-ra vonatkozóan a fizetendő adó és a tényleges adófizetés közötti adórészt 15%-osra becsülték.

² E besorolást Lentner (2015:356) is elvégzi tanulmányában, ahol a 2010. évi gazdaságpolitikai fordulatot a magyar gazdaságpolitikában az elmúlt félszázadának három markáns gazdaságpolitikai irányváltásába illeszti.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Alm J. – Martinez-Vazquez J. – Schneider F. (2004): Sizing the problem of the hard-to-tax, frpii.org/english/Portals/0/Library/Tax%20Policy/alm_martinez_schneider_2004.pdf
 Ambrus Rita Anna (2016): A foglalkoztatás ár(nyék)a . In: Böcskei Elvira (szerk.): Etikus közgazdasági gondolkodás és versenyképesség, Budapest, KGRE. pp. 366-374.
 Annual Report on European SMEs (2016): http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review-2016_en
 Balog Ádám (2014): Adóelkerülés és rejtett gazdaság Magyarországon. Közgazdaság 2014/4. különszám

Bíró Anikó-Vincze János (2008): A gazdaság fehéritése: büntetés és ösztönzés. Költségek és hasznok egy modellszámítás tükrében. MTA Közgazdaságtudományi Intézet Műhelytanulmányok MT DP 2008/14.

Boszik Sándor (2014): magyar adórendszer nemzetközi összehasonlításban, különös tekintettel a gazdasági válságra adott válaszcra. In: Karlovitz János Tibor (szerk.) II. IRI Társadalomtudományi Konferencia Nové Zámky , Szlovákia 52-61. (ISBN:978-80-89691-10-4)

Bulletin 2006. Tájékoztató az APEH 2006. évi tevékenységéről. APEH, 2007, Szerif Kiadói Kft.
 Bulletin 2007. Tájékoztató az APEH 2007. évi tevékenységéről. APEH, 2008

Bulletin 2011. NAV, 2012

Csapó Krisztián (2011): Characteristics and Development Possibilities of Fastgrowing SMEs in Hungary. Eretnet Profile. Issue Vol. VI. No. 3

Csiki Gergely (2016): Hatalmas fegyvert kap a kezébe a NAV. http://m.portfolio.hu/gazdasag/adozas/hatalmas_fegyvert_kap_a_kezebe_a_nav-testver.236585.html. Letöltés: 2017. 01.10.

Csomós Balázs – P. Kiss Gábor (2014): Az adószervezet átalakulása Magyarországon 2010-től. Köz-Gazdaság, 2014/4. Különszám

Domonkos László (2016): Versenyképesség, állami szerep, állammenedzsment. Domonkos Lászlónak, az Állami Számvevőszék elnökének előadása az 54. Közgazdász-vándorgyűlésen. Kecskemét, 2016. szeptember 17. http://www.mkt.hu/wp-content/uploads/2016/09/Domonkos_Laszlo.pdf

Domonkos László, Németh Erzsébet, Jakovác Katalin (2016): A kormányzás eredményességének támogatása: Célszerűségvizsgálat és teljesítménymérés a számvevőszéki ellenőrzésekben. In: Németh Erzsébet (szerk.) A jó kormányzás építőkövei – fókuszban a legfőbb pénzügyi ellenőrző szerv, az Állami Számvevőszék. Budapest: Állami Számvevőszék, 2016.

Domonkos László (2017): Vélt korrupciót lát és fehéredő gazdaságot emleget az ÁSZ-elnök. Interjú Domonkos Lászlóval. http://hvg.hu/gazdasag/20161227_velt_korrupciot_lat_es_feheredo_gazdasagot_emleget_az_asz_elnok. Letöltés időpontja: 2017. 01. 27.

Dr. Herich Gy. – Láng J. – Pál-Antal I. – Radics A. – Dr. Rybaltovszki P. – Sőregi Danics Á. – Szoboszlai M. (2010): Adózás Európában, Kelet-Közép-Európa 2010, Penta Unió

Európai Parlament (2016): Adóügyek: hogyan lehet átláthatóbb a tagállamok adórendszere Európában <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/news-room/20160502STO25468/ad%C3%B3C3%BCgyek-hogyan-lehet-%C3%A1t%C3%A1lthat%C3%B3bb-a-tag%C3%A1llamok-ad%C3%B3rendszere-eur%C3%B3p%C3%A1ban> Letöltve: 2016.10.10.

Eurostat (2014): Taxation in the European Union <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5786841/KS-DU-14-001-EN.PDF/7bec4a16-f111-4386-a4b4->

- 8f1087be1063?version=1.0. Letöltés időpontja: 2017.01.23.
General government gross debt (EDP concept), consolidated – annual data: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tipsgo10>. Eurostat statisztikai, információs portál. Letöltve: 2016.11.10.
- Government finance statistics: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics. Eurostat statisztikai, információs portál. Letöltve: 2016.11.09.
- Hemmelgarn, Thomas – Nicodeme, Gaetan (2010):* The 2008 Financial Crisis and Taxation Policy. CESIFO WORKING PAPER NO. 2932. CATEGORY 1: PUBLIC FINANCE
- Kenyeres Sándor – Varga József: Nemzeti mozgástér a hozzáadottérték-adórendszer kialakításában In: *Gazdaság és társadalom*, 2016 1 szám pp 5-19
- Kürthy Gábor (2011):* Az egyszerű adórendszer. (Bonyolult adórendszer helyett egyszerűbb adózást). In: *Adózó munkaadók és adózó munkavállalók a korrupciómentes gazdaságban*. Szerkesztő Bánfi Tamás és Balogh László. Tanulmánykötet, Béta Book kkt. Budapest
- Lackó Mária–Semjén András–Fazekas Mihály–Tóth István János (2008): Rejtett gazdaság, rejtett foglalkoztatottság – kutatási eredmények és kormányzati politika a nemzetközi és hazai irodalom tükrében. http://www.econ.core.hu/file/download/ktik11/ktik11_05_hatter.pdf
- Logue, Kyle D.- Vettori, Gustavo G (2010): Narrowing the Tax Gap Through Presumptive Taxation. Michigan Law, University of Michigan Law School. Empirical Legal Studies Center Working Paper N. 10-007.
- Izer Norbert (2016):* A kormányzati adópolitika és az adóhatóság feladatrendszere. In: *Kihívások és nemzettudat a modern pénzügyekben*. X. Soproni Pénzügyi Napok. Sopron, 2016. szeptember 29-30.
- Magyarország 2015. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2016. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2015.pdf>. Letöltve: 2016.10.20.
- Matolcsy György (2014): Csendes adóforradalom Magyarországon? Interjú dr. Matolcsy György jegybankelnökkel (Pesuth Tamás). *Köz-gazdaság*. Különszám az adópolitikáról 2014/4.
- Memon, N. (2012):* Looking for suitable presumptive income tax design for large informal economies in terms of principles of a good tax system
- Mosberger Pálma (2017):* Egykulcsos társasági adó hatása. mnb.hu/letoltes/mosberger-palma-egykulcsos-tarsasagi-ado-hatasa.pdf
nav.gov.hu/nav/ado/art/A_teteles_belfoldi_os20150219.html.
Letöltés: 2017. 01.10.
nav.gov.hu/nav/online_penztargetpek. Letöltés: 2017. 01.12.
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=c81ae788-bbe4-4a51-b85a-de2ed2f340ef%40sessionmgr114&hid=107>
- Schneider, Friedrich (2012):* The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know? IZA Discussion Papers 6423
- Schneider, Friedrich – Raczkowski, Konrad – Mróz Bogdan (2015): Shadow economy and tax evasion in the Eu. *Journal of Money Laundering Control* 2015/1.
- SME taxation in Europe. – An empirical study of applied corporate income taxation for SMEs compared to large enterprises. CIP Programme 186/PP/ENT/CIP/12/F/S01C24 PwC Paying Taxes 2016 és 2017 analysis, Comparative modeller. <http://www.pwc.com/gx/en/services/tax/paying-taxes-2016/comparative-modeller.html> Letöltve: 2016. december 12. és 2017. január 11.
- STADAT-2.1.40: A köztisztviselők és közalkalmazottak létszáma a költségvetési intézményekben. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli006.html
Letöltve: 2017. március 25.
- Stiglitz, Joseph E. (2000):* A kormányzati szektor gazdaságtana, Budapest: KJK-Kerszöv.
- Takács Vera – Máté Ákos – Nagy Sándor Gyula (2014):* Adó szerkezeti változások az Európai Unióban. *Köz-gazdaság* 2014/4. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en. Letöltés: 2017. 01.12.
ekaer.hu/tajekoztato. Letöltés: 2017. 01.10.
- Williams, Colin C. (2004):* Cash-in-Hand Work: The Underground Sector and The Hidden Basingstoke. Palgrave McMillian
- Eurostat (2014):* Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5786841/KS-DU-14-001-EN.PDF/7bec4a16-f111-4386-a4b4-8f1087be1063?version=1>.